

**ΝΙΚΟΣ ΒΑΤΟΠΟΥΛΟΣ «Ένας άλλος τρόπος να μιλήσεις για το Κάλλος σήμερα»
Δημοσιευμένο στο « Μάρκος Καμπάνης, Το Μουσείο των Δέντρων», εκδόσεις του
Φοίνικα, Αθήνα 2011**

Ένα δέντρο στην ιστορία του πολιτισμού μπορεί να είναι η συμπύκνωση μίας και μόνο λέξης: ζωή. Δεν νομίζω να μπορεί να δει κανείς τον συμβολισμό του δέντρου με περισσότερο καλειδοσκοπικό και ταυτόχρονα διερευνητικό τρόπο από τη ματιά που ο Μάρκος Καμπάνης επέλεξε να απλώσει πάνω στους κορμούς της Ιστορίας. Στέκομαι με προσοχή, περισσότερο, όμως, με δέος και βουβή συγκίνηση, μπροστά σε αυτό το «δάσος» που γεννήθηκε σε ένα βάθος χρόνου με αφετηρία ένα σπάραγμα σκέψης. Αν δει κανείς ένα-ένα τα έργα του Μάρκου Καμπάνη, από το δικό του «Μουσείο των Δέντρων», νοιώθει να ανασύρονται από τη μνήμη του αρχετυπικά ίχνη μίας αδιόρατης γραμμής που ξεκινάει ως ένα «σημείο» στην αρχή της συνείδησης και εξελίσσεται ως ένας ποταμός στην εκβολή του βίου. Τέτοιο είναι το αποτύπωμα του συμβολισμού του δέντρου στη συνείδηση του ανθρώπου ως όντος της Ιστορίας. Αν δει όμως τα έργα αυτά ως σύνολο, ως ένα ψηφιδωτό πάνω στο οποίο εγγράφονται τα στίγματα του χρόνου σαν ραμφίσματα πτηνών, έχει την αίσθηση και ταυτόχρονα την αποκαλυπτική εμπειρία της ενότητας, του όλου. Διερωτώμαι αν ο Μάρκος Καμπάνης αναζήτησε εξ αρχής αυτήν την ενοποιητική διάσταση της εικονογραφίας του Δέντρου, ή αν αυτή υπήρξε απόρροια της συνθετικής και αναλυτικής του ανακατάταξης μέσα στην Ιστορία της ίδιας της τέχνης. Γιατί, αυτό που στην ουσία επιχειρεί ο Μάρκος Καμπάνης είναι μία επαναγραφή της διαδρομής αιώνων καλλιτεχνικής δημιουργίας, της επανασυγκόλλησης θραυσμάτων και σπαραγμάτων και της εκ νέου ανάγνωσης μία οικουμενικής παρακαταθήκης, που, εννοούμε να αντιλαμβανόμαστε, τουλάχιστον στον δυτικό κόσμο, ως σώμα της Ιστορίας της Τέχνης. Ευφυής η επιλογή του Δέντρου ως γεφυροποιού συμβόλου και ζείδωρης πηγής και καθησυχαστική η θέασή του ως ενός αρχιτεκτονήματος, με βάση, κορμό και στέψη. Οι ρίζες (σπέρμα και ωάρια), ο κορμός (παιδική και εφηβική ηλικία), οι κλώνοι και οι καρποί (δημιουργία και ωριμότητα) είναι ισχυρότερες εγγραφές από την υλοτόμηση, την ξήρανση, την πυρπόληση ή την κεραυνοπληξία (θάνατος). Το δέντρο αναπαρίσταται τις περισσότερες φορές ως προστάτης του ανθρώπου, ως σκάλας προς τον Θεό, ως σύμβολο καρποφορίας, ευμάρειας ενίοτε και τρυφηλότητας ή υπερβολής. Από τον καρπό ενός δέντρου αρχίζει η καταγωγή του δυτικού ανθρώπου. Και η διακλάδωσή του θυμίζει σχηματισμούς ποταμών, ανθρώπινα δάχτυλα, ξέπλεκα μαλλιά, καλλιεργημένα χωράφια, αυλακώσεις γης, σγουρές πλαγιές, πυκνούς θυσσάνους. Όλη αυτή η καταϊγιστική ερμηνευτική ικανότητα ενός και μόνο «δέντρου» αντανακλά και επεξηγεί, εν πολλοίς, την συχνότητα με την οποία αναπαράχθηκε σε χίλιες-δυό μορφές. Σαν σε μία αχανή αίθουσα κατόπτρων με αναρίθμητες διαθλάσεις, οι διαχρονικές απεικονίσεις του «Δέντρου» αποτελούν από μόνες τους μία διαδρομή στην ιστορία του πολιτισμού. Αυτό που κάνει ο Μάρκος Καμπάνης είναι μεγαλοφυές μέσα στην απλότητά του, και απλό μέσα στην τολμηρή του εκτέλεση. Μου έδωσε την αίσθηση ότι ξεφύλλισε αιώνες ανθρώπινης δημιουργίας για να αποσπάσει, σαν θεριστής του Ιουνίου ή σαν απλός θαυμαστής ανθέων, όσα συμφωνούσαν με τον δικό του κανόνα του κάλλους, της αρμονίας και της ευταξίας. Ανθολογώντας τη μορφή του Δέντρου μέσα από τους αιώνες, ο Μάρκος Καμπάνης προτάσσει σημαντικές παραμέτρους. Πρώτον, επιχειρεί μία ανατρεπτική συμφιλίωση των καλλιτεχνικών ρευμάτων, των ιστορικών εποχών και των πολιτισμικών περιοχών, όχι για να εξυπηρετήσει τις επιταγές μίας μεταμοντέρνας

διαπολιτισμικότητας αλλά για να ικανοποιήσει μία σχεδόν αναγεννησιακή ανάγκη για Κάλλος. Δεύτερον, καθώς ξαναμοιράζει την τράπουλα της ιστορίας της τέχνης, ανακαλύπτει την ευφρόσυνη όψη ενός πνευματικού παιχνιδιού. Αίφνης, οι Ασύριοι συνομιλούν με τον Μόντριαν, το Βυζάντιο με την Ιαπωνία, η αρχαιότητα με τον Κλιμτ, το μπαρόκ με τον εξπρεσιονισμό, ο δυτικός μεσαίωνας με την Περσία, ο Πουσέν με τον Παπαλουκά. Αυτή η υπογράμμιση της αρχής της εκλεκτικής συγγένειας, ακολουθώντας τον καμβά των χιαστί σχέσεων όπως στο ομώνυμο έργο του Γκαίτε, δημιουργεί μία προσωπική αφήγηση με οδηγό, πλεούμενο και ιχνηλάτη, το ίδιο το «Δέντρο». Το «Δέντρο» δανείζει με άλλα λόγια τη μορφή του, το σχήμα του αλλά και τον ακράτητο και ανεξάντλητο συμβολισμό του, για μία επαναγραφή της ίδιας της Ιστορίας της Τέχνης. Έχει δίκιο ο Μάρκος Καμπάνης όταν λέει ότι «Το Μουσείο των Δέντρων» δεν έχει θέμα τόσο το δέντρο αλλά τις διαδρομές της τέχνης. Αν ξεφύγει, όμως, κανείς από την ερμηνεία της ενότητας αυτής των έργων του Μάρκου Καμπάνη, αν απελευθερωθεί από τα δεσμά που επιβάλλει ενίοτε η επιθυμία για συμβολικές αναλύσεις και διανοητικά τεχνάσματα, θα μείνει με ένα κοίτασμα απλό όσο και μεγαλειώδες. Αυτό που μένει, είναι η ίδια η Ζωγραφική. Τα «Δέντρα» του Μάρκου Καμπάνη είναι από μόνα τους έργα αυτόνομης ομορφιάς, αυτοτελούς κάλλους και αυθύπαρκτης αρμονίας. Είναι έργα πλήρη, σπειροειδή ως προς την τροχιά της ανάπτυξής τους, καθώς κάνουν κύκλους γύρω από τον εαυτό τους σε στάση προσευχής, αλλά πτεροειδή ως προς το ανάπτυγμά τους, καθώς το σχήμα τους σε παρασύρει αναπόφευκτα σε αίσθημα ανάτασης και ανύψωσης. Πιστεύω ότι το σύνολο της καλλιτεχνικής διαδρομής του Μάρκου Καμπάνη είναι μία διαρκής αναζήτηση τρόπων να μιλήσει για το Κάλλος. Διατηρεί αλώβητη την αξία της χειρωναξίας, της μείξης των χρωμάτων και των υλικών, της χαράς της δημιουργίας σχημάτων. Δύσκολα μπορεί να καταλάβει κανείς το μυαλό και τον κόσμο του Μάρκου Καμπάνη με τρόπο μονοσήμαντο ή συμβατό με τάσεις και συρμούς. Η δουλειά του υπερίπταται της «εποχής» μας, αποκτά χαρακτήρα άχρονο και καταλήγει να επαναπροτείνει μία ανάγνωση του κόσμου. Αυτή είναι μία άλλη διάσταση της ενότητας με τα «Δέντρα». Κατορθώνει να αποσπάσει «στατικά» στοιχεία από τοπιογραφίες και να τις αναστήσει με εκπληκτικές χρωματικές επιλογές, να τις ξαναζευγαρώσει σε ηδονικά γόνιμες συνευρέσεις και να τις ξανασυνθέσει με την τόλμη του δημιουργού που έχει έλεγχο στο υλικό του. Προχωρώντας ένα βήμα παραπέρα, τα «Δέντρα» του Μάρκου Καμπάνη είναι μία σημείωση για την εποχή μας. Τα βλέπω ως αντίβαρο σε μία ατέρμονη φλυαρία και ως λύτρωση από μία θάλασσα ασχήμιας. Υπό αυτήν την έννοια, τα έργα αυτά έχουν και μία δυνατότητα κοινωνικού στοχασμού, ακόμη και πολιτικής υπεραξίας. Υπερπηδούν ανούσιες συζητήσεις περί ανεικονικότητας και παραστατικότητας, αγνοούν την εγκεφαλική ανάγνωση της τέχνης και αντιπροτείνουν την θεία απλότητα του Κάλλους και της Αρμονίας. Είναι μία ψιθυριστή προσευχή.